

Јелица Илић Минић
Владимир Брборић
Универзитет у Београду
Учитељски факултет Србија

УДК: 021.9(497.11)
DOI: 10.7251/BSCSR1807060I

ПРОМОВИСАЊЕ ПОКЛОН БИБЛИОТЕКА С КОРИСНИЦИМА, ЗА КОРИСНИКЕ

Сажетак: Спомен библиотека „Слободан Ђукић“ једна је од поклон целина које библиотека Учитељског факултета Универзитета у Београду чува у свом фонду. Основана је 1969. године када је породица, након смрти Слободана Ђукића, поклонила део његове личне библиотеке Учитељској школи, наследници Мушке учитељске школе коју је овај истакнути педагог завршио. Књиге су првобитно биле укључене у општи фонд, а од 2018. године издвојене су као библиотека целина Слободана Ђукића. Како се наредне, 2019. године, навршава 50 година од смрти дародавца, а и од формирања спомен библиотеке, у току је изложба која је драгоцену сведочанство о њеном власнику који је дао значајан допринос српској просвети половином прошлог века.

Како би се корисници што боље упознали с фондом, односно, самом спомен библиотеком, укључени су и поједини студенти у организовање изложбе. Осим што су учествовали у одабиру грађе и визуелним решењима за изложбену поставку, заједно са библиотекарима информичу своје колеге и остале посетиоце изложбе о животу и раду дародавца, његовом научном доприносу и публикацијама које је даривао, а које су и даље значајне за наставни процес.

Планирано је да буду представљене и остале поклон библиотеке, као предстојеће самосталне изложбе започетог циклуса о дародавцима Библиотеке Учитељског факултета.

Кључне речи: Библиотека Учитељског факултета, библиотеке целине, Спомен библиотека „Слободан Ђукић“, презентација посебних фондова, изложба, корисници.

Увод

Најбројнији корисници библиотеке Учитељског факултета су наравно, студенти, генерације младих дигиталног доба, веб страница и друштвених мрежа. Можемо рећи одрођених од штампане књиге, и разнолике

читалачке културе. На другој страни, у дигиталном окружењу доступна им је превелика количина информација од којих треба одабрати оне релевантне.

Почев од библиотекара у школама, јавним и свим осталим библиотекама, тако и у нашој високошколској, сви непрекидно настојимо да читаоце вратимо књизи, а потрагу за информацијама у новим медијима учинимо брзом и поузданом. Трудимо се да унапредимо свој рад осмишљавајући и реализујући различите пројекте, програме, радионице и слично, како би на најквалитетнији начин изашли у сусрет корисницима, а тако и промовисали саму библиотеку. На различите начине покушавамо да мењамо постојеће стереотипе о библиотекару који само чува и издаје књиге, а библиотека се притом доживљава као складиште књига.

Наша жеља је да студенти развију навику активног учешћа у раду библиотеке. Како су изложбе изражајан медиј комуникације, а наш Факултет и библиотека у свом досадашњем раду имају традицију организовања различитих врста изложби, одлучили смо да укључимо студенте у рад библиотеке тако што ће испратити организацију једне изложбе и израду пратећег каталога. Настојећи да задовољимо потребу данашњих корисника за визуелним и интерактивним изражавањем, договорили смо се са групом студената, која је у склопу својих ваннаставних активности сарађивала у припремању изложбе, да сама изложба буде интерактивна. Направили смо распоред дежурстава код изложбених витрина. Три дана у недељи сви посетиоци могу да прелистају било коју књигу из изложбене поставке и од својих колега сазнају све што их интересује о изложби.

Овим активностима повећана је видљивост библиотеке, а корисници информисани о формирању и развијању нашег библиотечког фонда, и самој његовој структури.

Издавање грађе

Библиотека Учитељског факултета данас поносно чува наслове који су били саставни део фондова Мушке учитељске школе, Женске учитељске школе, Мешовите учитељске школе, Учитељске школе, Педагошке академије за образовање наставника разредне наставе и Педагошке академије за образовање васпитача (касније Виша школа за образовање васпитача). Посебне целине у фонду су поклон библиотеке Слободана Ђукића, Евдокије Марковић и Габријеле Крагујевић. Иако не садрже велики број књига, ове целине су нашој библиотеци драгоцене. Како због самих наслова, тако и као сведочанство о непрекидној бризи некадашњих запослених и ученика ове образовне куће о библиотеци.

У Извештају о раду Учитељске школе за школску 1968/69. годину, библиотекарка Школе Душанка Вучић наводи: „ У жељи да се нове генерације младих учитеља сећају недавно преминулог, истакнутог и неуморног педагошког радника Слободана Ђукића, син и супруга поклонили су његову стручну библиотеку Школи, као легат са посебним печатом и инвентарним списком. Сваке следеће године, на дан његовог рођења 26. фебруара, они ће улагати средства за употпуњавање „Спомен библиотеке Слободан Ђукић“.“ Ова поклон библиотека је 1969. године бројала 317 монографских публикација и 246 примерака часописа.

Пошто се наредне 2019. године навршава педесет година формирања поклон библиотеке, одлучили смо да део грађе прикажемо корисницима и овај драгоцен део фонда на прави начин промовишемо организовањем изложбе.

Дарована грађа је након пријема 1969. године испечатирана новоизрађеним печатом и пописана у посебну књигу инвентара, али је првобитно већи део поклоне био инкорпорирани у фонд, а један мањи део, остао издвојен. Желећи да сачувамо сећање на први, за то време велики

поклон нашој библиотеци, а и успомену на самог дародавца, издвојили смо и објединили монографске публикације Спомен библиотеке и сместили као засебан део фонда. Издвајање грађе био је и предуслов за организовање изложбе.

Организација изложбе

План рада. У договору са председником студентског парламента, позвали смо заинтересоване студенте нашег Факултета, да кроз ангажовање у библиотеци реализују део својих ваннаставних активности. Придружило нам се седморо студената¹. Заједно смо направили план рада за организацију изложбе и израду каталога који је садржао: проверу да ли су све публикације унете у КОБИС програм и испис поклоњених књига, издвајање публикација из фонда којима је Слободан Ђукић аутор (а нису део поклона), израду библиографије радова Слободана Ђукића, истраживање поклоњене грађе, класификација и избор публикација за поставку, прикупљање података за биографију, фотокопирање докумената и скенирање грађе, израда каталога, израда плаката, решења поставке.²

КОБИС програм. Приликом провере да ли су сви наслови Спомен библиотеке унети у КОБИС искористили смо прилику да студенте још боље упознамо са могућностима које овај програм нуди. Иако готово свакодневно приступају узајамној бази података Виртуелне библиотеке Србије, користила им је наша презентација укрштања већег броја параметара претраге. Нарочито им је био интересантан рад библиотекара у програму, унос грађе у узајамни каталог, сама каталогизација, могућности различитих врста исписа...

---

¹ Биљана Ђурђевић, Невена Милосављевић, Теодора Пантазис, Тамара Јосимовић, Јована Чешљарев, Марина Одабашић и Вања Драгић

² Припреме за изложбу започете су 15. јануара, а изложба је постављена 25. марта и трајаће до 25. августа 2018.

Аутор и библиографија. Након што смо издвојили из фонда наслове аутора Слободана Ђукића којих није било међу поклоњеним књигама, започели смо рад на његовој библиографији. Овом приликом одржали смо и кратки курс студентима о правилима израде библиографије. Препоручили им литературу која обрађује ову тему и, свакако, показали израду персоналних библиографија у КОБИС програму. Нажалост, због своје обимности (224 јединица) библиографију нисмо уврстили у каталог.

Истраживање поклоњене грађе. Следећи корак је био истраживање публикација саме Спомен библиотеке. Заједно са студентима прегледали смо сваку књигу. Уочили смо да већина на насловној страни или полеђини корице има потпис Слободана Ђукића.

Као драгоцену, издвојили смо за изложбу *Три драме* Ивана Цанкара, у којој се налази на насловној страни, топло писмо упућено непознатој Драгици.³

Пронашли смо грађу у којој су посвете аутора, пријатеља, колега нашем дародавцу. Као најлепше, са насловних страна, одабрали смо за изложбу:

1. Посвету Слободановог кума, свештеника Блажа Голубовића⁴,
2. Посвету аутора, Радомира М. Радовановића⁵.

³ „Драгице, иако је Цанкар живео у капиталистичком друштву без социјалне и националне слободе, иако болестан, успео је да свој живот, препун трагедија, учини корисним и плодним: постао је највећи југословенски песник, тумач несрећних али борбених људи. Драгице, зар наш живот није сличан Цанкаровом? Зар не бисмо могли и нас двоје у новој држави да свој живот тако уредимо да дуго користимо народу и партији? Слободан 27-III-46 Пожаревац“

⁴ Емил или О васпитању : (1762). Књ. 1, 2 / Жан Жак Русо ; превео Душан Таминцић. - Београд : Рајковић и Ђуковић, 1925 (Београд : Штампарија "Давидовић" Павловића и друга). - 270, 224 стр. ; 20 см. - (Педагошки класици ; књ. 4)

⁵ Путеви рационализовања наставе : зборник стручних (дидактичких) радова / Радомир М. Радовановић. - Пожаревац : Међуопштински просветно-педагошки завод, 1969 (Пожаревац : Просвета). - 129 стр. ; 21

Напоменућемо само, јер је студентима било нарочито узбудљиво, да смо листајући књиге поклон библиотеке које су годинама стајале издвојене у пасивном фонду, пронашли:

- у књизи Вида Латковића *Чланци из књижевности*⁶: један истргнут лист из новинског листа *Политика* објављеног 1954. године, у коме је Борислав Михајловић написао приказ ове књиге,
- у књизи Виларда Ц. Олсона *Психолошке основе школских програма*⁷ нашли смо Програм *Београд домаћин просветних радника* за дане 22, 23...30. јануар 1968. године и бал просветних радника,
- у књизи *Опште програмско упутство за васпитни рад у школама*⁸ рецензију књиге куцану на писаћој машини и Теме за дипломске радове из педагогије које је припремила и потписала 10. 11. 1974. године мр Милена Орловић Поткоњак, проф.

Како нисмо знали порекло, нама јако интересантних пронађених материјала, нисмо их разматрали као део поклон библиотеке.

Бројне су публикације на чијим маргинама је било коментара и белешки. Како нисмо могли са сигурношћу да утврдимо да ли је белешке унео Слободан Ђукић, одустали смо од ове врсте анализе.

Класификација и избор публикација за поставку. Највише полемике са студентима изазвала је класификација

ст. - (Библиотека Међуопштинског просветно-педагошког завода у Пожаревцу ; књ. 2)

⁶ Чланци из књижевности / Видо Латковић. - Цетиње : Народна књига, 1953. - 190 стр. ; 20 см. - (Савремени писци ; књ. 2)

⁷ Психолошке основе школских програма / Вилард Ц. Олсон ; [превела с енглеског Мира Кекић]. - Београд : Савремена школа, 1960 (Бранко Ђоновић : "Бранко Ђоновић"). - 54 стр. : граф. прикази ; 28 см

⁸ Опште програмско-методско упутство за васпитни рад у школи : стручна инструкција / Слободан Ђукић. - Београд : Младо поколење, 1968 (Београд : Просвета). - 127 стр. ; 20 см. - (Библиотека Завода за основно образовање и образовање наставника СР Србије)

и избор публикација за поставку. Како би најлакше направили избор за изложбу, најпре смо студенте ближе упознали са УДК класификацијом и принципима библиотечног смештаја књига. Говорили смо им о старој и реткој књизи, њиховом смештају, чувању, и фонду ретке књиге који поседује наша библиотека. Предложили смо да најпре издвојимо ретку књигу из поклон библиотеке, затим наслове које би груписали у референсну збирку и, на крају, остале публикације поделимо по групама. Напослетку, из тако подељене збирке одабрали смо, договарајући се, репрезентативне примерке и направили следећу поделу за изложбену поставку: ретка књига, референсна збирка, психологија, образовање и васпитање, језик и говор, књижевност, књижевна критика и историја.

Прикупљање биографских података. Истовремено са већ наведеним припремама изложбе, трагом Извештаја о раду библиотеке у 1969. години и примљеном поклону, започели смо прикупљање података за израду биографије Слободана Ђукића. Ову прилику користимо да се захвалимо Институту за педагошка истраживања, Педагошком друштву Србије, Педагошком музеју Србије, Архиву Србије, Универзитетској библиотеци „Светозар Марковић“ у Београду, Народној библиотеци Србије, Библиотеци града Београда, људима који раде у овим институцијама, а чија помоћ нам је неизмерно значила. С неким смо договорили будућу сарадњу што ће свакако допринети промовисању рада наше библиотеке и побољшати квалитет услуге коју пружамо корисницима.

Показујући студентима изворе из којих смо користили податке, обучавали смо их како се информације претражују, бирају, вреднују и етички користе, које све врсте извора постоје, шта све можемо сазнати из библиографских и каталожних описа и метаподатака о одређеном извору. Закључили смо да иако смо у веку дигиталних технологија,

још увек се до многих информација и њихових извора не може доћи веб алатима.

Службени досије Слободана Ђукића који чува Архив Србије био нам је неисцрпан извор информација. Пословни, али и приватни живот нашег дародавца могли смо пратити све до краја 1946. године. Након рата, о његовом раду највише података су нам пружила архивска документа Педагошког друштва Србије у чијем раду је активно учествовао све до своје смрти. Користили смо информације новинских чланака, публикација у којима се описује рад овог истакнутог педагога и сама његова дела.

Студенте је највише заинтересовала службеничка документација Слободана Ђукића:

- препис дипломе о учитељском испиту који је положио 1937. године у Мушкој учитељској школи у Београду, а који нам пружа увид који предмети су тада били обавезни будућим учитељима,
- Уверење Команде прокупачког војног округа о регрутовању и ослобађању војне службе из 1937. године,
- Заклетва коју су учитељи полагали након дипломирања, а пре почетка рада у некој школи⁹,
- Решења о постављењу за чиновника учитеља у школама издатим од стране Министарства просвете Краљевине Југославије (Ђакус, Коњарник, Манастирица),
- Лист оцењивања у коме је просветни инспектор 1943. године оценио рад Слободана Ђукића, учитеља и тадашњег управитеља основне школе у Манастирици,

---

⁹ „Ја, Ђукић Слободан, заклињем се свемогућим и јединим Богом да ћу Краљу и Отаџбини бити веран; да ћу се у раду придржавати земаљских закона и наредба; да ћу све дужности свога звања савесно и тачно вршити и просветне и државне интересе заступати и бранити. Тако ми Бог помогао!“

- Решења о постављењу за просветног инспектора, а касније инструктора па саветника, издатим од стране Министарства просвете Федеративне Народне Републике Југославије,
- Службенички лист који је вођен за сваког државног чиновника Краљевине Југославије,
- Службенички лист и службенички картон за сваког просветног радника ФНРЈ

Фотокопирање докумената и скенирање грађе.

Целокупну документацију коју смо пронашли и анализирали, фотокопирани смо и архивирали, како би била доступна за нека будућа истраживања. Пажећи да не нарушимо ауторска права скенирали смо корице, насловне стране публикација, посвете и др. Спомен библиотеке.

Израда каталога. У каталогу као информативном, едукативном и документарном пратиоцу изложбе навели смо избор наслова из изложбене поставке и пропратили их изгледом насловних страна или корица. За почетак каталога написали смо биографију Слободана Ђукића која је била илустрована старим сликама школа и градова који су били значајни у животу нашег дародавца. Као окосницу текста разматрали смо његово школовање и просветни рад.

Слободан Ђукић је своју педагошку каријеру започео као учитељ (1938–1945), затим као просветни инспектор (1945–1948), као члан Извршног одбора Савеза просветних радника СР Србије (1948–1951), као просветни саветник Завода за просветно-педогошку службу града Београда (1951–1964), и просветни саветник у Заводу за основно образовање и образовање наставника СР Србије (1964–1969).

Као просветни саветник за васпитна питања у Заводу за релативно кратко време ангажовао је широки круг стручњака на разради Општег програмског упутства за васпитни рад у школама. Запажен је његов рад и у Педагошком друштву СР Србије, на чијем је челу био од

1966. до 1967. године. Са пуно енергије и ентузијазма смело је разматрао тада недовољно разрађена стручна питања из области реформе школе и васпитне проблематике, објављујући разноврсне и бројне чланке у стручним часописима и листовима. Тако је у Просветном прегледу објавио 62 чланка, у Савременој школи (касније Педагогији) 9 радова, Настави и васпитању 28 радова, Педагошкој стварности 10 радова... Писао је и уџбенике, као и приручнике за наставнике и ученике.

Приликом писања биографије студенте смо извештавали коју литературу смо користили и како смо наводили изворе. Указали смо им да постоје различити стилови цитирања и форматирања библиографије – од радне библиографије до списка коришћене литературе и извора у раду.

Израда плаката. Пошто због малих финансијских средстава нисмо били у могућности да каталог штампамо, већ смо га урадили само у електронском облику, одлучили смо се на израду плаката димензија 55x85 цм. У програму *Illustrator* одабрали смо, нама естетски најлепше, графичко решење. Од података навели смо основне податке о нашем дародавцу и план изложбене поставке, распоред грађе по витринама.

Решења поставке. Договорили смо се са студентима да сама поставка има две, односно три целине.

Прву целину, која је издвојен део поставке, чини:

Витрина број 1:

1. стара инвентарна књига, 2. фотографија Слободана Ђукића, 3. дела чији је он аутор, која нису део поклона, а налазе се у фонду, и 4. посвете, две Слободану и Слободаново писмо Драгици

У другој групи је одабрана грађа личне библиотеке Слободана Ђукића, коју је породица поклонила Библиотеци.

Витрина број 2: уџбеници (основношколски, средњошколски и високошколски), психологија,

образовање и васпитање, језик и говор, књижевност, књижевна критика и историја.

Трећу целину чини грађа којом је касније допуњавана поклон библиотека.

Витрина број 3: књижевност и књижевна критика

Витрина број 4: настава српског језика и књижевности, педагогија, психологија

Витрина број 5: историја, историја школства и школско законодавство, уџбеници и приручници природе и друштва

Витрина број 6: математика, музичко васпитање и дечје игре

Закључак

Изложба је имала највише одјека код студената. Игра светлости, различити облици и боје омогућили су сагледавање књиге у другачијем просторном решењу. Сустрет посетиоца и тродимензионалног објекта изложбе, уз коришћење свих чула, резултирао је позитивним реакцијама.

Организовањем ове изложбе желели смо да укажемо да је фонд Спомен библиотеке и даље актуелан иако је прошло више од пола века од године издања наслова поклоњене грађе. Поједина педагошка питања и данас су без коначно дефинисаног одговора. Такође, грађа представља непресушни извор будућим истраживачима.

Изложбом смо желели да прикажемо (а унеколико и оживимо) дух прошле просветне епохе и укажемо на континуитет развоја просветне мисли у нашој земљи. На тај начин поклон библиотека представља везу прошлости, садашњости и будућности наше историје образовања и васпитања.

Такође, настојимо да се на адекватан начин захвалимо дародавцима, нашим некадашњим корисницима, од којих су

многи касније постали и угледни професори, научни радници.

Пратећи организовање ове изложбе студенти су стекли, неки проширили, потребна знања и вештине за самостално коришћење свих библиотечких ресурса. Њихови утисци су изузетно значајни јер нам дају смернице које су потребе и интересовања корисника наше библиотеке.

Извори и литература

1. Брзуловић Станисављевић, Тајјана. „Легати и библиотеке целине“. *Библионет 2016, Крагујевац, 26–28. мај* (2016): 9–18.
2. Мирчов, Светлана. „Библиотеке целине и библиотеке легати“. *Гласник НБС бр.1*(2004):11–16.
3. Прелић, Велибор. „Легати и библиотеке целине у Народној библиотеци Србије“. *Гласник НБС* год. 13, бр.1(2012/2013): 157–164.
4. Миладиновић, Снежана. *Легат – кроз правну науку и законодавство*. Београд: Задужбина Андрејевић, 2000.
5. „Закон о наслеђивању“, *Службени гласник РС* бр. 46 (1995).
6. „Закон о библиотечко-информационој делатности“, *Службени гласник РС* бр. 52 (2011).
7. *Извештај о раду Учитељске школе у Београду: школска 1968–69. година*. Београд: Учитељска школа, 1969.
8. *Извештај о раду Учитељске школе у Београду: школска 1969–70. година*. Београд: Учитељска школа, 1970.
9. Марић, Дарка. „Слободан Ђукић (1917–1969): in memoriam“. *Настава и васпитање* бр. 4 (1969):510–511.
10. Ђукић, Слободан. „Рад и план за Секције за дидактику и методу“. *Настава и васпитање* бр. 8 (1958): 522–523.
11. Ђукић Слободан, Рудић Вукосав. „О распореду наставног градива“. *Педагошка стварност* бр. 4 (1959): 262–270.
12. Ђукић, Слободан. „Модерна настава, модерна наставна средства и наставник“. *Педагошка стварност* бр. 4 (1967): 220–225.
13. Ђукић, Слободан. „Основна школа у Тезама о развоју и усавршавању система образовања и васпитања“. *Педагогија* бр. 3 (1968): 241–245.
14. *Библиотеке целине*. <http://www.cacak-dis.rs/za-korisnike/legati/> (преузето 15.03.2018).
15. *Библиотека Учитељског факултета*. http://www.uf.bg.ac.rs/?page_id=80 (преузето 15.03.2018).

16. Вранеш, Александра. *Основи библиографије*. Београд: Народна библиотека Србије, 2001.
17. Службенички досије Слободана Ђ. Ђукића, бр. FX-10 из фондова Архива Србије.
18. Документација из архиве Педагошког друштва Србије.

PROMOTING GIFT LIBRARIES WITH USERS, FOR USERS

Summary: The Memorial Library “Slobodan Đukić” is one of the donated entities that the Library of Teacher’s Faculty of the University in Belgrade keeps in its fund. It was founded in the 1969 when after the death of Slobodan Đukić his family donated part of his private library to Teachers’s school, institution that previously existed as Teacher’s school for men and which this prominent educationalist graduated from. The books were originally included in library’s general fund and in 2018 became singled out as a separate library. As the 50th anniversary of donator’s death will be commemorated in 2019 along with the anniversary of the library’s foundation, an exhibition which presents a valuable testimony of the life of the donor who greatly contributed to serbian educational system in the middle of the previous century is currently open.

In order to get the visitors acquainted with the fund and the library itself a number of students was involved in its organization. Other than helping to choose the material that will be presented and visual solutions for the exhibition setting in collaboration with the librarians this group of students will have the assignment of informing their colleagues and the rest of the visitors about the donor’s life and work, his scientific contributions and published work that even today remains of great importance for the teaching process.

Presentation of the rest of donated libraries is also being planned as forthcoming independent exhibitions from the initiated cycle about the donors of the Library of Teacher’s Faculty of the University in Belgrade.

Key words: the Library of Teacher’s Faculty of the University in Belgrade, the Memorial Library “Slobodan Đukić“, separate library, presentation of independent funds, exhibition, users.